

HELE NORD-NORGE

SENTERPARTIETS NORD-NORGE PLAN

INNHold

Senterpartiet tror på hele Nord-Norge

Innledning.....	5
Sammendrag av tiltak.....	6

Lange avstander med krevende geografi

Ferjer og hurtigbåt.....	8
Kortbanenettet - fly.....	9
Fiskerihavner.....	9
Nord-Norge trenger også jernbane.....	10
Kystruten Bergen-Kirkenes (Hurtigruten/Havila)...	10
Veinettet.....	11

Helsetilbud for hele Nord-Norge

Fødetilbud og sykehus.....	12
Trygge ambulanse og redningstjenester.....	12
Fastleger og legevakt.....	13

Forsvaret - en del av nord

Andøya flystasjon.....	14
Sikre helikopter til hæren i Nord-Norge.....	15
Hær og Heimevern.....	16
Kystvakta.....	17

Lov og orden i Nord-Norge

Politi.....	18
Domstolsreform.....	19

Distriktpolitikk for nord

Utdanning.....	20
Statlige arbeidsplasser.....	21
Boligbygging.....	22
Bygdevekst.....	23
Digital allemannsrett.....	24
Lokal forvaltning.....	24

Kommunene og fylkeskommunene i nord – en bærebjelke

Økonomisk handlingsrom for utvikling lokalt i nord.....	26
Troms og Finnmark må oppløses.....	27

Næringspolitikk for større verdiskaping i nord

Fiskeri.....	29
Industri i nord – større enn man tror.....	31
Mineral.....	32
Landbruk.....	33
Reindrift.....	34
Turisme og reiseliv.....	35

Skatter og avgifter

tilpasset Nord-Norge.....	36
Noen særskilte saker for utvikling i nord.....	37

SENTERPARTIET TROR PÅ HELE NORD-NORGE

«Regjeringen anser utbyggingen av Nord-Norge ikke bare for en stor nasjonal oppgave og plikt, men som et tiltak av betydning for den vestlige verden (...).»

- Utbyggingsplanen for Nord-Norge, vedtatt i Stortinget i 1951.

Historien om den norske nasjonalstaten er en suksesshistorie. En historie om fellesskap. Et sterkt ønske om en positiv utvikling for hele landet. At alle i Norge, uansett hvor de bodde, skulle kunne leve gode og trygge liv i lokalsamfunnene de var glade i. Den aktive norske distriktpolitikken har vært avgjørende for å skape dagens Norge. Få ting har inspirert norsk distriktpolitikk mer, enn satsingen på Nord-Norge.

Etter andre verdenskrig var Finnmark nedbrent. Den gang så imidlertid et flertall på Stortinget det som en plikt at man skulle bygge opp igjen vårt nordligste fylke. I 1946 ble stortingsmeldingen om gjenreisningen av de krigsherjede strøk lagt fram. Denne hadde naturligvis et sterkt fokus på Finnmark, og var svært konkret. Den inneholdt en rekke ulike tiltak helt ned til hvor mye sement, tømmer og arbeidskraft som var nødvendig og tilgjengelig. Det var en reell utbyggingsplan. I 1951 kom så utbyggingsprogrammet for Nord-Norge. Suksesshistorien derfra la igjen grunnlaget for Distriktenes utbyggingsfond, som viste seg å bli avgjørende viktig for utbyggingen av Norge fra Nordkapp til Lindesnes.

Nord-Norge er rik på ressurser. Rik på muligheter. Rik på historie. Rik på folk med initiativ og pågangsmot. Men landsdelen har dessverre blitt rammet hardt av den ene sentraliseringsreformen etter den andre. Det har gjort Nord-Norge fattigere på statlige arbeidsplasser. Og etter hvert også fattigere på folk. Til sammen har 7746 personer flyttet ut av Nord-Norge de siste to årene.

De mindre lokalsamfunnene rammes hardt. Men det gjør også Nord-Norges største by. 924 flere personer flyttet ut av enn inn til Tromsø de siste to årene. Senterpartiet lanserer nå sin egen Nord-Norge plan. Vi foreslår her en rekke grep for å bygge den nord-norske landsdelen. Vi vil senke både flyprisene og ferjeprisene. Vi vil sikre flere studieplasser i nord. Vi må ha en aktiv skattepolitikk som gjør det lønnsomt å etablere flere bedrifter. Vi må lokalisere statlige arbeidsplasser rundt omkring i landsdelen. Vi må ha en aktiv fiskeripolitikk, vi må bygge ny industri, og landsdelen må få en større andel av inntektene av sine store naturressurser. Kort oppsummert må vi investere mer av våre ressurser i nord.

Vi skal ikke investere i landsdelen fordi det er synd på Nord-Norge. Vi skal investere i landsdelen fordi det er avgjørende viktig for hele Norge med en positiv utvikling i nord. Vi må lære av vår historie, og igjen gjøre det til en nasjonal oppgave og plikt å bygge ut Nord-Norge.

Senterpartiet presenterer med dette sin arbeidsplan for hele Nord-Norge.

Trygve Slagsvold Vedum.
Leder av Senterpartiet.

SAMMENDRAG AV TILTAK

- Styrke statens kjøp av flyruter på kortbanenettet til flere ruter og flere småflyplasser på kortbanenettet og med mål om å halvere prisene på kortbanenettet.
- Redusere skatter og avgifter i Nord-Norge, bl.a. selskapsskatten, øke skattefradraget i tiltakssonen, øke pendlerfradraget.
- Løse opp tvangs sammenslåingen og gjenopprette Troms og Finnmark som egne fylker.
- Styrke Forsvarets tilstedeværelse i Nord-Norge, stoppe nedbyggingen av og bevare Andøya flystasjon.
- Flytte Hærens Bell-helikoptre til Bardufoss i påvente av nye kjøp.
- Styrke beredskapen ved å opprette en politihelikopterbase i Nord-Norge.
- Makspris på ferge- og båtbilletter.
- Gratis ferge og hurtigbåt på steder uten fastlandsforbindelse og på strekninger med lavt passasjertall.
- Starte bygging av Nord – Norgebanen og bygge ut Ofotbanen i tråd med behovet.
- Redusere etterslep fylkesvei gjennom en egen vedlikeholdsplan med statlig medfinansiering.
- Flytte direktorat og statlige arbeidsplasser ut av Oslo og sikre at en del av disse tilfaller Nord-Norge for å skape et mer differensiert arbeidsmarked.
- Sikre arbeidsplasser i fiskeriindustrien ved å omfordele pliktkvotene for trålerne dersom disse ikke leverer i tråd med forpliktelsene og utbedre fiskerihavnene og farledene. Og si nei til strukturering av kystflåten under 11 meter.

- Gi mer av inntektene fra havbruk, utmark, mineral, vann- og vindkraft i nord tilbake til lokalsamfunnene.
- Mer lokal forvaltning av motorferdsel i utmark.
- Gjenopprette Campus Nesna som selvstendig høyskole og opprette flere distriktshøyskoleplasser i nord.
- Lovfeste responstid for ambulanse og redusere responstiden for politi - opprette nye politi- og lensmannskontor der kommunene ønsker det.
- Bevare fullverdig akuttberedskap ved alle sykehusene i Nord-Norge som har det i dag.
- Utrede muligheten for en fødeavdeling med nødvendige akuttfunksjoner i Alta.
- Lovfeste maksimal reisetid til legevakt.
- Bygge satellitt oppskytningsbase på Andøya .
- Sikre industrien i Nord-Norge tilgang på tilstrekkelig og rimelig energi.
- Bruke Husbanken aktivt for å gjøre det enklere å få lån til boligbygging i Nord-Norge.
- Sørge for utbygging av mobil og høyhastighetsbredbånd i nord.
- Sikre norsk eierskap av kritisk infrastruktur og naturressurser samt nasjonal kontroll over naturressurser i nordområda.
- Gi statlig garanti for VM i Narvik i 2027 og sørge for at et gjenbruks- OL også bruker anlegg i Nord-Norge.

LANGE AVSTANDER MED KREVENDE GEOGRAFI

Vei, jernbane, havn, ferger, hurtigbåter, flyplasser, bredbånd og mobilnett binder landet sammen og er en uunnværlig del av hverdagslivet for folk og bedrifter. Det er en grunnleggende målsetting for Senterpartiet å satse på samferdselstiltak slik at Norge får sikker, effektiv og miljøvennlig infrastruktur. Nord-Norge henger i mange sammenhenger etter. Det er til hinder for folk i dagliglivet, gir dårligere sikkerhet, men ikke minst gir det avstandsulempen for næringslivet og folk.

FERJER OG HURTIGBÅT

Store deler av befolkningen i Nord-Norge er avhengig av ferje og hurtigbåt for å komme seg fram. For at folk og næringsliv langs kysten skal kunne blomstre, trengs hyppige avganger og fornuftige billettpriser for transporten til sjøs. De statlige bevilgningene til fylkeskommunene har ikke stått i forhold til de kostnadene båt- og fergefylkene har hatt i årene etter 2013. Mindre økonomisk handlingsrom for fylker med stort ansvar for båt- og fergetilbud har sammenfalt med store og viktige investeringer som gjøres i forbindelse med det grønne skiftet. Dette presser fylkeskommunenes økonomi knyttet til båt- og

fergetilbudet. Økte billettpriser og kutt i fergeavganger er en direkte konsekvens av manglende statlige bevilgninger til fylkeskommunene og krav fra staten. Store deler av båt- og fergetilbudet blir gjennomgående dyrere – og i mange tilfeller dårligere.

SENTERPARTIET VIL

- Innføre en ordning med gratis ferje og hurtigbåt for samfunn uten veiforbindelse til fastlandet og vurdere å gjøre alle fergesamband med under 100 000 passasjerer årlig, gratis.
- Halvere ferje- og hurtigbåtprisene, etter et bunnfradrag, for alle fergesamband med 100 000 eller flere passasjerer årlig.
- Innføre en årlig nasjonal maksimalpris for pendlere som er avhengige av ferje- og hurtigbåtbilbudet.
- Sørge for at staten tar merkostnaden ved klimaomstilling av fylkenes hurtigbåt- og fergetrafikk.
- Innrette kriteriene for finansieringen av båt- og fergedrift slik at fylker som har ansvar for denne delen av infrastrukturen, kan utvikle tilbudet basert på rimelige billettpriser.
- Innføre etterskuddsbetaling for Autopass for ferje, med et depositumsbeløp, lik ordningen med Autopass for bompenger.

De statlige bevilgningene til fylkeskommunene har ikke stått i forhold til de kostnadene båt- og fergefylkene har hatt i årene etter 2013.

KORTBANENETTET - FLY

I store deler av Nord-Norge er folk og næringsliv avhengige av flytilbudet på kortbanenettet for å komme seg fram. Kortbanenettet er avgjørende for bosetting og verdiskaping i hele landet, og særlig i Nord-Norge med sine lange avstander og manglende transportalternativer. Solberg-regjeringens politikk har ført til et dårligere tilbud på kortbanenettet er flypassasjeravgift, økt moms på persontransport og CO₂-avgift.

Senterpartiet vil sørge for et godt flytilbud i hele landet også i framtiden. Gjennom reduserte avgifter og økt kjøp av offentlig flyruter skal det bli lagt til rette for flere avganger og billigere flybilletter på kortbanenettet i nord. I 2022 skulle fylkeskommunene etter regjeringens plan overta ansvaret for innkjøp av flyruter på kortbanenettet (FOT-rutene). Senterpartiet var imot dette da det er vanskelig å sikre et finansieringssystem som garanterer at fylkene har midler til å kunne forbedre tilbudet. Etter forslag fra Senterpartiet gikk Stortingets flertall imot dette våren 2021.

Kortbanenettet i Nord-Norge er en god arena for utvikling og testing av null-utslippsfly. Senterpartiet mener at klimanøytral luftfart skal utvikles med utgangspunkt i Nord-Norge og kortbanenettets unike posisjon.

SENTERPARTIET VIL

- Styrke statens kjøp av flyruter på kortbanenettet til flere ruter og flere småflyplasser på kortbanenettet og med mål om å halvere prisene på kortbanenettet.

- Redusere avgiftene for de mindre flyene for å styrke det kommersielle tilbudet på kortbanenettet.

- Legge til rette for utvikling av null- og lavutslippsfly med utgangspunkt i kortbanenettet i Nord-Norge.

- Ikke overføre ansvaret for flykjøp på kortbanenettet til fylkeskommunene.

FISKERIHAVNER

Senterpartiet mener at fiskerihavnene med sine voldsomme svingninger i investeringsbehov og fare for store kostnader ved naturkatastrofer ikke skal overføres til fylkene. Disse må fortsatt være statens ansvar. I forbindelse med regionreformen ble det vedtatt at de statlige fiskerihavnene skal overtas av fylkeskommunene. Senterpartiet stemte imot dette fordi det fulgte for lite penger med.

Det som skjer nå viser at vi har fått rett. Regjeringen vil overlate fiskerihavnene til fylkeskommunene, men vil ikke sende med nok penger for å sikre drift og vedlikehold av havnene. De fire nordligste fylkene nekter nå å skrive under avtale om overtakelse av fiskerihavnene fra staten før ansvarsforhold og økonomiske betingelser er avklart.

SENTERPARTIET VIL

- Flytte ansvaret for fiskerihavnene fra fylkeskommunene til staten og hente inn vedlikeholdsetter-slepet.
- Utbedre fiskerihavner og farleder langs kysten.

NORD-NORGE TRENGER OGSÅ JERNBANE

Senterpartiet mener det er på tide igangsette arbeidet med å realisere Nord-Norgebanen. En jernbane i Nord-Norge er et nasjonalt prosjekt som vil redusere behovet for store veiutbygginger når næringslivets transportbehov øker og gi store muligheter for økt verdiskaping og aktivitet i nord.

Jernbaneutbygging i Nord-Norge vil ha stor betydning for å næringslivets transportbehov. Det vil også gjøre Norge til mindre sårbare i beredskapsammenheng. Det er nødvendig med en uavhengig konsekvensutredning for en Nord-Norgebane som gir grunnlag for et oppdatert trasé- og teknologivalg. Senterpartiet ønsker å utbedre Nordlandsbanen og øke kapasiteten på Ofotbanen i tråd med behovet.

SENTERPARTIET VIL

- Igangsette planlegging av fremtidens jernbaneinfrastruktur i og ut av Nord-Norge, for en realisering av utbygging av jernbanenettet i Nord-Norge.
- Utbedre Nordlandsbanen og øke kapasiteten på Ofotbanen i tråd med behovet.

KYSTRUTEN BERGEN-KIRKENES (HURTIGRUTEN/HAVILA)

Kystruten Bergen-Kirkenes, ofte kalt Hurtigruten, er viktig for å frakte personer og gods i Nord-Norge. Den har vært en livsnerve langs kysten i snart 130 år. Ruten trafikkeres 24 timer i døgnet 365 dager i året og utgjør en bærebjelke i sjøtransporten og i reiselivsnæringen langs kysten.

SENTERPARTIET VIL

- Sørge for at kystruten Bergen-Kirkenes fortsatt betjenes av rederi med norske lønns og arbeidsvilkår med tilstrekkelig kapasitet for gods, også kjøll og frys, med daglige avganger.

Senterpartiet mener det er på tide igangsette arbeidet med å realisere Nord-Norgebanen. En jernbane i Nord-Norge er et nasjonalt prosjekt som vil kunne gi mer miljøvennlig frakt, bedre trafiksikkerhet, redusere behovet for store veiutbygginger når næringslivets transportbehov øker og gi store muligheter for økt verdiskaping og aktivitet i nord.

VEINETTET

Mye av trafikken i Nord-Norge vil også i framtida gå på veinettet. Opprusting av de gjennomgående stamveiene nord-sør er derfor nødvendig. Flaskehalsen må utbedres og ras og skredsikring må prioriteres. Nord-Norge har en stor andel av fylkesveietterslepet i Norge og dermed også en stor andel fylkesvei med dårlig standard.

Fylker og kommuner i nord har stort ansvar på transportområdet, men de statlige overføringene står ikke i forhold til oppgavene. Ikke minst går det mye tungtransport på fylkesveinettet. Særlig fisk- og sjømatnæringen produserer store mengder varer som skal til markedet.

Mange av de eksisterende næringene i Nord-Norge har behov for et forbedret veinett for å kompensere for avstandsulempen. Slik vil verdiskapingen kunne øke. Nye næringer vil også være avhengig av et bedre veinett.

Flere fjelloverganger i nord er ofte stengt om vinteren på grunn av uvær. Når disse fjellovergangene er stengt utgjør det betydelige kostnader for næringslivet i forsinket godsframing og uforutsigbarhet. I tillegg skaper det problemer for trafikken for øvrig. Det må prioriteres nye intelligente transportløsninger (ITS) og mindre fysiske tiltak som vil redusere antall stengninger på E6 Saltfjellet, E6 Sennalandet og

E10 Bjørnfjell i tråd med Statens vegvesens prosjekt om «Åpne vinterveger».

Senterpartiet mener det er viktig med økt satsing på gang- og sykkelveg - også i nord. Dette er viktig for å skape trygghet for alle som ferdes langs vegen, samtidig som det har en positiv klimaeffekt og helsegevinst hvis flere velger sykkel og gange når det er praktisk mulig. Senterpartiet vil sørge for at det i Statens vegvesens vegnormer som omhandler planlegging og bygging av gang- og sykkelveier, utarbeides mer fleksible standarder som tar hensyn til at det er ulik trafikkmengde og dermed ulike behov i ulike deler av landet for å bygge flere gang- og sykkelveger raskere og rimeligere.

SENTERPARTIET VIL

- Opprette et vedlikeholdsprogram for fylkesveinettet for å redusere vedlikeholdsetterslepet betydelig.
- Fortsette å redusere vedlikeholdsetterslepet på riksvei.
- Utbedre flaskehalsen og få gul midtstripe på alle riks- og europaveier i Nord-Norge.
- Forbedre åpningstidene for fjellovergangene i nord.
- Ha mer fleksible veistandarder for gang- og sykkelveier.

HELSETILBUD FOR HELE NORD-NORGE

Å komme tidsnok frem til fødestedet er avgjørende for liv og helse til både mor og barn. Derfor må vi sikre og videreutvikle alle fødeinstitusjonene vi har i dag. Sykehusene har ansvar for at fødende med mer enn 90 minutters reisevei til fødestedet skal få følge av jordmor. Denne tjenesten mangler mange steder i landet, men Nord-Norge er hardest rammet. I Nord-Norge mangler 34 kommuner følgetjeneste ifølge kartlegging gjort av VG i 2019.

FØDETILBUD OG SYKEHUS

Under dagens regjering har det vært usikkerhet rundt akutttilbudet ved sykehusene i Lofoten, i Narvik og på Helgeland. Senterpartiet mener vi må bevare fullverdig akuttberedskap ved alle sykehusene som har det i dag.

SENERPARTIET VIL:

- Styrke og videreutvikle alle dagens fødeinstitusjoner i Nord-Norge.
- Gi helseforetakene lovfestet plikt til å sørge for følgetjeneste for fødende.
- Utvide følgetjenesteordningen til å omfatte alle fødende med mer enn 60 minutters reisetid til fødeinstitusjonen.
- Bevare fullverdig akuttberedskap ved alle sykehusene i Nord-Norge som har det i dag.
- Styrke intensivberedskapen ved sykehuset i Kirkenes, slik at sykehuset kan behandle svært alvorlig syke pasienter som ikke kan flyttes på grunn av kritisk helsetilstand eller dårlig vær.
- Utrede muligheten for en fødeavdeling med nødvendige akuttfunksjoner i Alta.
- Vurdere hvilke grep som kan tas for å forbedre traumebehandlingen i Nord-Norge.

TRYGGE AMBULANSE OG REDNINGSTJENESTER

Ambulansetjenesten er en viktig del av beredskapen i Nord-Norge og avgjørende for folk sin trygghet for helsehjelp ved akutte hendelser. Senterpartiet mener at ambulansetjenesten de siste årene har vært under stadig press for sentralisering, og responstiden mange steder har blitt uforsvarlig lang.

En trygg ambulansetjeneste er også viktig for å bistå kommunehelsetjenesten, og utgjør sammen med legevakt ryggraden i den lokale helseberedskapen.

Det er to ulike mål til responstid for ambulanse. I følge undersøkelser fra Helsedirektoratet er responstiden fra Akuttmedisinsk kommunikasjons-sentral (AMK) varsles til ambulanse er på hendelses-stedet svært varierende. Rapporter viser at responstiden for ambulansen i tettbygde strøk er 12 minutter, og i mindre sentrale strøk er 25 minutter. Sistnevnte gjelder i stor grad store deler av Nord-Norge.

Det skal ikke være sånn at folk som får hjerteinfarkt eller usettes for en trafikkulykke i Nord-Norge må vente dobbelt så lenge på ambulanse som i andre områder av landet. Senterpartiet vil lovfeste responstiden for ambulanser. Bakgrunnen for forslaget er at nær halvparten av kommunene opplever brudd på responstider for ambulanse, samtidig som helse-

Foto: Nordlund

foretakene planlegger ytterligere sentralisering. Luftambulansen er særskilt viktig for både pasienttransport og øyeblikkelig hjelp i Nord-Norge. Ved behov for øyeblikkelig helsehjelp kan luftambulansetjenesten utgjøre forskjell på liv og død. Luftambulansetjenesten er sårbar ved anbud og operatørbytte, og Senterpartiet mener at den utryggheten og risikoen som skjedde ved sist operatørbytte aldri må skje igjen.

SENTERPARTIET VIL:

- Styrke ambulansetjenesten og innføre lovfestede mål for responstid.
- Gå bort fra anbud og konkurranseutsetting av luftambulansetjenesten og utrede offentlig/ideell drift.
- Etablere en statlig redningshelikopterbase i Tromsø, som på lik linje med de andre redningshelikopterbasene i landet driftes av 330-skvadronen og den statlige redningshelikoptertjenesten med helikopteret AW101 SAR Queen.

FASTLEGER OG LEGEVAKT

En velfungerende fastlegeordning sikrer at folk får helsehjelp nært der de bor, av en lege som kjenner dem. Under dagens regjering har mangelen på fastleger økt drastisk. På grunn av høyt arbeidspress slutter mange erfarne leger, mens yngre leger søker seg ikke til yrket. Mangelen er størst i distriktene. Helsedirektoratets fastlegestatistikk viser at Nordland fylke har flest fastlegehjemler uten lege, mens Troms og Finnmark ligger på tredje plass. I verste fall fører fastlegekrisen til at folk blir stående helt uten fastlege. Også legevaktjenesten rammes av fastlegemangelen, og må styrkes som akuttmedisinsk nødtjeneste.

SENTERPARTIET VIL:

- Gjennomføre en kraftig opptrapping i antallet nybegynnerstillinger for nyutdannede leger som vil spesialisere seg i allmenntjenestemedisin.
- Gjenninnføre tilskuddsordningen for kommunene i Nord-Norge som har særlige problemer med å rekruttere til legevakt.
- Innføre lovkrav om maksimal reisetid til legevakt.

FORSVARET - EN DEL AV NORD

Nordområdene er Norges viktigste strategiske område. For å sikre norske interesser, er det nødvendig at våre militære kapasiteter er tungt tilstede, også med logistikk, ledelse og støttefunksjoner.

Norsk kontroll og eierskap i nordområdene blir avgjørende viktig i tiden som kommer. Senterpartiet fikk gjennomslag i nordområdemeldingen og sikret norsk eierskap til kritisk viktig infrastruktur, eiendom og naturressurser i nordområdene.

Vi ser i stadig økende grad at nærområdene våre blir arena for stormaktsrivalisering og at flere stater ønsker å posisjonere seg for fremtiden. Senterpartiet mener at Norge må være på vakt og nødvendige avgjørelser må tas for å sikre norske interesser både i dag og i tiden som kommer.

SENTERPARTIET VIL:

- Flytte ledelselementer i Forsvaret til Nord-Norge.
- Sette ned en totalberedskapskommisjon som skal gjennomgå Norges nasjonale og lokale beredskap.

ANDØYA FLYSTASJON

Nedleggingen av Andøya flystasjon er et historisk feilgrep. Vedtaket innebærer flytting av basen for maritime overvåkingsfly fra Andøya. For Senterpartiet er ikke dette først og fremst en distriktspolitisk sak selv om det har medført et massivt tap av arbeidsplasser og redusert folketall på Andøya. Hovedgrunnen for at Senterpartiet er imot nedleggingen av Andøya Flystasjon er fordi en flytting er en svekkelse av forsvarsevnen i sum. I dag kjenner ingen sluttregningen for flyttingen, samtidig som en rekke problemer fortsatt ikke er løst. Vi trenger alle basene og flystripene i Nord-Norge.

SENTERPARTIET VIL:

- Videreføre Andøya flystasjon og fase inn de nye overvåkingsflyene på Andøya.

Foto: Bernt Magne Luneng

SIKRE HELIKOPTER TIL HÆREN I NORD-NORGE

Å flytte seks av ni Bell-helikopter fra Bardufoss til Rygge har svekket beredskapen i nord, hvor det er store avstander og vanskelig tilgjengelighet mange plasser. Både Forsvaret og sivile tjenester har hatt stort behov for disse. For ikke å snakke om at ingen moderne hær fratar seg sin luftmobilitet.

Helikopter er en nødvendig kapasitet for en velfungerende hær. Helikopter er viktig for Hærens evne til blant annet rekognosering, til strategisk flytting av soldater og utstyr og til å evakuere skadde soldater. Helikoptre gjør det mulig å raskt innta nøkkelterreng som flyplasser, broer og havner for å sikre fremføring av andre styrker og utstyr.

Å kunne frigjøre seg fra veinett og dalfører gjør landstyrkene mer uforutsigbare for en motstander. En annen viktig kapasitet er muligheten for medisinsk evakuering. Spesielt Norges store areal og vår geografi med fjell, fjorder og daler vil i flere situasjoner gjøre det svært vanskelig for Hæren å operere effektivt uten denne kapasiteten.

Det er over flere år bygd opp et solid og svært verdifullt kompetansemiljø på Bardufoss. Dette gjelder operativ virksomhet så vel som teknisk. Helikoptermiljøet på Bardufoss må styrkes, ikke bygges ned. Uklarheten omkring Hærens helikoptre i nord har imidlertid skapt en betydelig usikkerhet i helikoptermiljøet på Bardufoss.

SENERPARTIET VIL:

- Sikre nye dedikerte helikopter til Hæren, som stasjoneres i en egen skvadron basert på Bardufoss.
- Sikre Hæren helikopterstøtte inntil nye helikoptre er på plass, samt beholde kompetansen både i Hæren og i det taktiske helikoptermiljøet.
- Flytte tre av Bell-helikoptrene inkl. personell tilsvarende 4 «crew» samt støttepersonell/teknikere tilbake til Bardufoss.

HÆR OG HEIMEVERN

Norge ligger i spenningsfeltet mellom to stormakter. En militær konflikt i Nordområdene vil raskt kunne trekke Norge med, og vi trenger et styrket forsvar – med et sterkere totalforsvar.

Landmakt er tyngdepunktet i et troverdig forsvar, og evne til å holde eget landterritorium en forutsetning også før alliert forsterkning. Heimevernet er ennå landsdekkende – og må forbli det. Hærens tyngdepunkt er i Troms – og må forbli der.

Økt tilstedeværelse av styrker og ledelse fra alle deler av Forsvaret i Nordområdene gir et nødvendig sikkerhetspolitisk signal samtidig som det gir økt forsvarsevne. Tilstedeværelsen må inkludere større landstyrker i Nord-Norge.

Forsvarets tilstedeværelse og styrkede operative evne i Nordområdene forutsetter en utbygging av logistikken i nord. Beredskapshensyn fordrer større lagre i landsdelen, og tettere samarbeid med lokalt, regionalt- og nasjonalt næringsliv.

Styrkinga av Brigade Nord (Hæren i Nord) og etableringa av den nye bataljonen i Indre Troms kommer altfor sent. Med regjeringen plan vil ikke 4. bataljonen være på plass før tidligst midten av 2030-tallet. Senterpartiets kritikk av regjeringens forsvarspolitik er at regjeringen ikke tar nødvendige grep på sin vakt.

Norge har en forpliktelse til å innfri NATOS styrkekrav. For å imøtekomme dette og styrke landmakten er det behov for å oppgradere med nye stridsvognene innen 2025, sikre raskere oppbygging av Brigade Nord og opprettholde dedikert helikopterstøtte til hæren.

Økt tilstedeværelse av styrker og ledelse fra alle deler av Forsvaret i Nordområdene gir et nødvendig sikkerhetspolitisk signal samtidig som det gir økt forsvarsevne.

SENERPARTIET VIL:

- Videreutvikle Brigade Nord til en mekanisert brigade og starte oppbygginga av fjerde bataljon.
- Få på plass flere soldater og vernepliktige.
- Starte anskaffelsen av nye stridsvogner innen 2025.
- Styrke rekruttering og utdanning av personell til Forsvaret i Nord-Norge, både for å redusere pendling og øke beredskapsmessig tilgjengelighet.
- Utrede en mulig Rekruttskole Nord på Drevjamoen ved økt rekruttopptak.
- Styrke Heimevernet både i antall soldater og utstyr.
- Etablere egne maritime avdelinger (sjøheimvern avdelinger) i HV-distriktene langs kysten som får oppdrag tilsvarende det Sjøheimvernet tidligere hadde. Heimevernet må få tilført personell, utstyr og ressurser til å ta i vare disse oppgavene.

KYSTVAKTA

Senterpartiet mener Kystvakta har en avgjørende rolle i nord. Den styrker beredskapen og sikkerheten til sjøs, bidrar ved redningsoppdrag og understøtter militære aktiviteter. Ikke minst driver den viktig kontrollvirksomhet av aktiviteten til havs. Det viktigste er suverenitetshevdelse og tilstedeværelse. Det er behov for fortgang i prosessen med å sikre Kystvakten helikopterkapasitet til blant annet søk og redning.

Det er viktig at Kystvakta med det ansvaret de har ikke er lokalisert til en militærbase - særlig med hensyn av det samarbeidet vi skal ha med vår store nabo i øst om fiskerikontroll. Omkring 90 % av aktiviteten til Kystvakta er av sivil karakter.

SENERPARTIET VIL:

- Styrke kystvakten for å bidra til økt sikkerhet, tilstedeværelse i nord og mer ressurskontroll.
- Sikre Kystvakta egen helikopterkapasitet.

LOV OG ORDEN I NORD-NORGE

Alle i Norge skal være trygge, uansett hvor i landet man bor. Å sørge for befolkningens sikkerhet er en av de viktigste oppgavene politikere skal løse. Senterpartiet vil ha politifolk som er til stede lokalt og driver forebygging – ikke bare patruljer som kommer først etter at krisen har oppstått. Samtidig må rettsapparatet fungere i hele landet, slik at den lokale rettspleien opprettholdes og folk får hjelp til konfliktløsning. Senterpartiet vil reversere den massive nedleggelsen av tingretter og jordskifteretter.

POLITI

Resultatet av den såkalte «nærpolitireformen» er at 15 lensmannskontor i Nord-Norge er lagt ned. I Nordland har nå kun 15 av 25 politistasjoner og lensmannskontor åpent daglig. I Troms er nå fem av ni, mens i Finnmark har nå seks av 17 åpent daglig ifølge politiet.no (tall innhentet april 2021). Sentraliseringen går ut over både by og tettsted. De gamle hovedsetene Hammerfest, Harstad og Mosjøen har, ifølge SSB, mistet flere titalls ansatte siden «nærpolitireformen» ble iverksatt. I tillegg mistet syv steder passutstedelse i 2018.

Politiet klarer ikke å nå egne responstidkrav verken i Nordland, Troms eller Finnmark. Særlig de små og mellomstore stedene peker seg ut negativt. I følge «nærpolitireformen» skulle det være en vesentlig og målrettet forbedring av responstiden frem mot 2020. I Nord-Norge har det dessverre stort sett gått i feil retning. I Finnmark har responstiden både for større og mindre steder økt fra 2016 til 2020. I Troms har den økt for steder med 2000 til 20 000 innbyggere, i Nordland har responstiden økt både for de minste og største stedene.

I tillegg tappes politiet for personell over hele Nord-Norge. Ifølge SSB har 25 av de gjenværende politistasjonene og lensmannskontorene i Nordland, Troms og Finnmark mistet ansatte i perioden 2016 til 2020. 18 politistasjoner og lensmannskontor har per april 2021 mellom null og to ansatte.

SENTERPARTIET VIL:

- Styrke bemanningen ved eksisterende politistasjoner og lensmannskontor for å sikre lokalpoliti med god lokalkunnskap.
- Opprette lensmannskontor og politiposter gjennom en fireårig «opptrappingsplan for mer tilstedeværende nærpoliti». Planen iverksettes fra 2022 og skal i løpet av en fireårsperiode etablere et antall nye tjenesteenheter etter dialog mellom politimester og kommunene. Hvor mange nye enheter som opprettes, avgjøres årlig.
- Sørge for at utstyr som skutere og firhjulinger er desentralisert og tilgjengelig for lokalt politi.
- Styrke politiets båtjeneste.
- Styrke politiets innsats mot fiskeri- og sjømatkriminalitet.
- Styrke politidistriktenes innsats mot organisert kriminalitet.
- At basistjenester levert av politiet, som pass og ID-kort skal tilbys nær folk.
- Politiets responstid skal reduseres i hele landet. Det må tas hensyn til store areal når politistillinger skal fordeles.
- Vurdere å utvide åpningstidene ved flere grenseoverganger, særlig i fiskerisesongen.

DOMSTOLSREFORM

Senterpartiet vil opprettholde en desentralisert domstolstruktur for å ivareta den lokale rettspleien og sikre folk god tilgang til konfliktløsning. Krav til kompetanse, fleksibilitet og kapasitet kan løses på en like god måte i en desentralisert struktur som i en sentralisert. Senterpartiet vil stanse trenden hvor mindre domstoler i Nord-Norge tappes for ressurser og utsettes for «sniknedleggelse». Dette svekker de lokale kompetansemiljøene som er bygget opp rundt den desentraliserte domstolstrukturen i nord. I Nordland, Troms og Finnmark er det nå seks tingretter. Frem til 2021 var det 14.

Reformen førte til at landets eneste tingrett for å ivareta den samiske dimensjonen i rettspleien ble slått sammen med Øst-Finnmark tingrett til Sis- ja Nuortá-Finnmárkku diggegoddi/Indre og Østre Finnmark tingrett. Dette skjedde uten at Sametinget var involvert og det samme gjaldt kommunene. Dermed vil det blir et flertall av ikke-samiske saker ved den nye tingretten.

Reformen har også ført til at den nye Midtre Hålogaland tingrett, som består av de tidligere tingrettene i Vesterålen, Trondenes og Ofoten, ledes fra Harstad, mens grensene går på kryss og tvers av både fylker og politidistrikt.

De store avstandene i Nord-Norge gjør at domstollederne i henholdsvis Mo i Rana, Bodø, Harstad, Tromsø, Alta og Tana må bruke mye tid på å reise mellom rettsstedene i sine kretser. På Helgeland er det tre rettssteder. Salten og Lofoten har to rettssteder. Midtre Hålogaland har tre rettssteder. Tingrettene i Troms, Vest-Finnmark og Indre- og Østre Finnmark har to rettssteder hver.

SENTERPARTIET VIL:

- Reversere domstolsreformen av 2020 og gjenopprette tingretter og jordskifteretter som ble nedlagt i 2021.
- Sikre at endringer i domstolstrukturen skal vedtas i Stortinget.
- At hver domstol skal ha en stedlig ledelse.

DISTRIKTSPOLITIKK FOR NORD

Folk er glade i hjemplassen sin. Mange vil ha - og legger planer for - videre utvikling. Dette engasjementet vil Senterpartiet legge til rette for. Da trenger vi et sterkt utdanningstilbud, tilrettelegging for lokalt næringsliv og boligbygging og en stat som griper muligheten til å bygge opp under lokale initiativ. Sentralisering er ikke naturgitt - og det skjer ikke bare av seg selv. Politikk gjør en forskjell.

UTDANNING

Senterpartiets mål er at alle mennesker, uavhengig av hvor de bor i Nord-Norge skal ha tilgang til høyere utdanning. Fremtiden i nord er avhengig av kunnskap, forskning og innovasjon. Det trengs en satsing på kunnskap, forskning og innovasjon også utenfor de største byene i Nord -Norge. De to universitetene

og Sámi allaskuvla/Samiske høyskole er nøkkelinstitusjoner i arbeidet med å utvikle landsdelen og skal styres etter ambisiøse målsetninger.

Senterpartiet mener det er nødvendig med en styrking av Nord universitet, Norges Arktiske Universitet og Sámi allaskuvla/Samisk høyskole. De to universitetene har en betydelig konsentrasjon av studietilbud i Tromsø, Bodø, Harstad, Narvik og Alta. Samtidig må institusjonene i langt sterkere grad sørge for at det tilbys både fysisk og digital undervisning i mindre regionsenter og kommuner.

Samtidig mener Senterpartiet at nedleggelsen av den tidligere lærerhøyskolen på Nesna var et feilgrep. Intensjonsavtalen ble ikke fulgt opp. Senterpartiet vil derfor gjenopprette Campus Nesna som selvstendig høyskole.

Det er forskjeller på barneskoler i distriktene og i byene. Den demografiske utviklingen i nord er uheldig. Det er bra at vi lever lengre, men samtidig skaper lave fødselstall små barnekull. Dette er utfordringer som må tas høyde for. Det trengs lærere som har utdanning tilpasset distriktskolenes behov og som tar mål av seg til å gjøre skolen til en sentral aktør i lokalsamfunnsutviklingen.

Senterpartiet ønsker særlig at profesjonsfagene får gode utviklingsmuligheter - uavhengig av om utdanningsinstitusjonen er universitet eller høyskole.

Profesjonsfagene skal holde høy kvalitet, være forskningsbaserte, praksisnære og ha fokus på arbeidslivets behov i regionen. Profesjonsutdanningene er detaljregulert. Her bør mål og resultatkrav reduseres slik at reglene ikke hindrer institusjonenes utvikling av studiene og studiestedene.

Næringsaktørene som skal sikre verdiskapning er avhengige av at folk vil bo og jobbe i nord, og skolen må da brukes for å utvikle distriktene og lokalsamfunnene. Distriktene spiller en stor rolle i det grønne skiftet. Da er det viktig med livskraftige bygder som har stor tiltrekningskraft og digital kompetanse. Næringslivet må også kobles tettere på skolen og informere om hvilken kompetanse som trengs i fremtiden.

Desentraliserte utdanningsmuligheter er viktige for å legge til rette for at flere kan ta høyere utdanning og å sikre bedrifter, kommuner og andre arbeidsplasser tilgang på kompetent arbeidskraft.

Senterpartiet advarte allerede i 2015 mot strukturreformen i høyere utdanning, nettopp fordi vi mente at den ville svekke desentraliserte studietilbud. Nord-Norgeville være særlig utsatt.

SETERPARTIET VIL:

- Sørge for at Campus Nesna gjenopprettes som selvstendig høyskole.
- Sette i gang et pilotprosjekt i Nord-Norge hvor en større del av det høyere utdanningstilbudet til regionens universiteter gjøres tilgjengelig ved studie- og høyskolesentre.
- Endre finansieringssystemet slik at det ivaretar universitetene og høyskolenes regionale oppdrag, stimulerer til å opprettholde eksisterende tilbud og til å etablere nye desentraliserte studietilbud.

- Øke basisfinansiering av universitetene og høyskolene.
- Gjøre studier mer praksisnære og øke studenters deltakelse i forskning.
- Utrede igangsetting av tolkeutdanning for samiske tolker ved Sámi allaskuvla/Samisk høyskole.

STATLIGE ARBEIDSPASSER

Senterpartiet mener sentraliseringen av i statlige arbeidsplasser er uheldig. Det gir et mindre differensiert arbeidsmarked i distriktene. Særlig Nord-Norge har en rekke kommuner fått nedlagt statlige arbeidsplasser de senere årene uten at nye er kommet til. Samtidig har veksten i statlige arbeidsplasser vært stor. Senterpartiet er derfor opptatt av å legge grunnlaget for utflytting av statlige arbeidsplasser også til mindre kommuner. Dette vil føre til et mer differensiert arbeidsmarked på mindre steder.

«Staten har forlatt oss» er et uttrykk mange i Nord-Norge bruker. Staten har regionalisert og drevet indre sentralisering uten å benytte seg av mulighetene økt digitalisering gir. Senterpartiet vil sikre at staten er tilstede i hele landet og at folk i hele nord skal ha en overkommelig reiseavstand til de statlige tjenestene.

SETERPARTIET VIL:

- Endre retningslinjene for lokaliseringen av statlige virksomheter utenfor hovedstaden for å motvirke indre sentralisering. Unntaksbestemmelser som gjør det mulig å omgå utflyttingsvedtak skal avskaffes.
- Flytte flere statlige arbeidsplasser fra hovedstaden til andre deler av landet og legge nye statlige arbeidsplasser utenfor de største byene og sikre at en del av disse tilfaller Nord-Norge for å skape et mer differensiert arbeidsmarked og

positiv samfunnsutvikling.

BOLIGBYGGING

Et velfungerende boligmarked er en forutsetning for nærings- og samfunnsutvikling i alle kommuner, også i Nord-Norge. Samtidig er det et behov for leiemarked for de som ikke kan, eller vil, kjøpe egen bolig. I dag kan det være vanskelig å bygge ny bolig mange steder i Nord-Norge fordi det er dårlig samsvar mellom byggekostnadene og den markedsverdien huset får når det er ferdig. Dette kan igjen føre til at folk får problemer med å få vanlig boliglån og i verste fall ikke får etablert seg der man vil bo.

Dagens grunnlån i Husbanken treffer dårlig hvor boliger har lav pantesikkerhet og hvor det er liten andrehåndsomsetning. Det er derfor behov for tilpasninger i lånemodeller og utredning av nye typer lån gjennom Husbanken samt tilpasning av Husbankens mandat.

De statlige virkemidlene gjennom Husbanken må støtte kommuner som jobber aktivt for å få flere til å bosette seg. I kommuner med lite utbyggingspress

må spredt boligbygging tillates i større omfang enn i sentrale strøk. Dette skal uansett ikke gå på bekostning av jordvernet.

SENTERPARTIET VIL:

- Styrke Husbankens distriktsrettede ordninger.
- Fornye Husbankens prosjekt «Boligetablering i distriktene» for å stimulere til ulike typer boliger i kommuner med et svakt boligmarked.
- Utvide virkemidlene i Husbanken slik at rehabilitering av boliger i distriktene i større grad prioriteres.
- Revidere Husbankens mandat og forskrift.
- Etablere en ny boliglånsordning i Husbanken som skal toppfinansiere lån til boligbygging i områder der anslått markedsverdi er lavere enn byggekostnadene, og å utarbeide retningslinjer for hvilke kostnader som skal kunne inkluderes i ordningen.
- Utrede en ny ordning for beregning av anleggsbidrag ved oppgradering eller tilkobling

Senterpartiet vil at grupper av distriktskommuner i de delene av landet som scorer lavt på næringsutvikling, skal kunne inngå avtaler med staten etter mønster av byvekstavtalene.

til strømnettet i distriktene.

- Øke statens bidrag til å kartlegge faresoner i områder som kan være utsatt for flom, ras og skred. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Norges Geotekniske Institutt (NGI) må gis tilstrekkelige ressurser til å overvåke områder med kvikkleire nøye.

BYGDEVEKST

Senterpartiet vil at grupper av distriktskommuner i de delene av landet som scorer lavt på næringsutvikling, skal kunne inngå avtaler med staten etter mønster av byvekstavtalene. Overordnet mål om næringsvekst og flere arbeidsplasser skal ligge til grunn, men det skal kunne gjøres lokale tilpasninger i den enkelte region. Gjennom denne type avtaler kan man utvikle lokale fortrinn og sørge for langsiktige tiltak i de aktuelle områdene. Ved å skreddersy tiltak tilpasset de lokale utfordringene, styrker vi mulighetene for at et område lykkes med næringsutvikling.

Bygdevekstavtaler er et nytt og nødvendig virkemiddel som kan føre til vekst, bolyst og positiv samfunnsutvikling i distrikter med særlige utfordringer. Bygdevekstavtalene skal være forpliktende og langsiktige avtaler som målrettet støtter de kommunene som deltar i satsningen. Satsingen skal rettes mot grupper av kommuner, to eller flere, med særlige utfordringer. Kommunene skal selv identifisere tiltak og sammen med staten inngå en avtale om felles satsing, basert på forhandlinger.

Avtaleperiode og finansiering skal fastsettes ved inngåelse av avtalen. Målet er forutsigbarhet for prosjektene som bør kunne gå over flere år, med

bidrag både fra kommunene, fra staten og eventuelt private.

SENTERPARTIET VIL:

- Avsette 12 mrd. kroner over en periode på ti år for å etablere bygdevekstavtaler.
- Sikre at tiltakene er tilpasset det enkelte område og svarer på lokale utfordringer. Avtalene skal handle om særskilte satsinger ut over ordinær drift i bedriftene.
- Etablere styringsgrupper for hver bygdevekstavtale som sikrer både lokal og regional

folkevalgt representasjon.

DIGITAL ALLEMANSRETT

Pandemien har vist oss viktigheten av at hele befolkningen er på nett. Dessverre har store deler av Nord-Norge enda ikke fått et stabilt og godt internettilbud eller tilfredsstillende mobildekning. Vi må derfor ha en kraftig satsing på utbygging av høyhastighets bredbånd i nord og i tillegg bygge ut mobilnettet. Det skal ikke mangle dekning der folk bor, langs veier, jernbaner eller fergeruter.

Det er uholdbart at folk som ferdes alene på vidda, i skogen eller på sjøen opplever utrygghet på grunn

av dårlig dekning og manglende mulighet for kommunikasjon. Som et eksempel er situasjonen nå etter at kystradioen i Vardø ble stengt at båter i nød ikke fått tilkalt hjelp på flere timer på grunn av manglende radiokontakt.

Høyhastighets internett er avgjørende for å kunne levere gode tjenester til innbyggere og bedrifter, bruke ressurser effektivt og legge til rette for mer aktivitet i hele Nord-Norge. For næringslivet er tilgang til høyhastighets bredbåndsnett en nødvendig rammebetingelse for å sikre både tradisjonell og ny verdiskaping, for å styrke konkurranseevnen og øke eksportandelen. For både privat og offentlig sektor gir digitalisering mulighet for økt innovasjonstakt og omstilling.

100 Mbit/s bredbåndshastighet til alle er et minimum det er nødvendig å nå de nærmeste årene. Målet videre er å gjøre Norge til et gigabit-samfunn. All videre utbygging av bredbånd må bidra til å legge til rette for det.

SENTERPARTIET VIL:

- Ha en kraftig satsing på utbygging av høyhastighetsbredbånd i nord.
- Sørg for utbygging av mobilnettet i nord, slik at det ikke mangler dekning der det bor folk, driver næring og langs ferdselsårene både på land og sjø.
- Sikre hele landets befolkning tilgang til raskt bredbånd.

LOKAL FORVALTNING

Senterpartiet vil bygge samfunnet nedenfra. Vi arbeider for et samfunn der mennesker kan utvikle seg i frihet og trygghet, hvor vi tar ansvar for eget liv, for fellesskapet og for naturen. Senterpartiet arbeider for et samfunn med små sosiale, geografiske og økonomiske forskjeller. Rettferdig fordeling, små forskjeller, gode levekår og sosial tillit henger tett sammen. Senterpartiet jobber for utjamning mellom samfunnsgrupper, mellom landsdeler og mellom

Sentralisering rammer folk i hele landet gjennom økt avstand mellom innbyggere og myndigheter.

rike og fattige land.

For å oppnå rettferdig fordeling trenger vi et levende folkestyre og en tydelig desentralisering av makt, kapital og bosetting.

Sentralisering rammer folk i hele landet gjennom økt avstand mellom innbyggere og myndigheter. Sentraliseringsprosesser foregår også i byene, og innebærer samling av makt og tjenester samt begrensninger på det lokale selvstyret. Senterpartiet mener tjenester nær folk er et gode for små og store lokalsamfunn i hele Norge.

Love og regelverk skal være enkle å forstå og myndighet skal utøves nærmest mulig innbyggerne. Satsing på ny teknologi må bidra til dette. Overdreven byråkratisering skaper frustrasjon, ineffektivitet og stjeler ressurser fra viktige samfunnsoppgaver.

Innenfor nasjonale rammer mener Senterpartiet at lokalsamfunn må få en større mulighet til å bestemme innenfor en rekke områder, samtidig må de nasjonale rammene være likest mulig i hele landet. Norge er forskjellig, det er derfor behov for å ta hensyn til dette ved å vurdere ulike rammer for ulike deler av landet i noen tilfeller.

Innsigelsesinstituttet har en viktig funksjon i demokratiet, men det må begrenses slik at staten ikke hindrer det lokale sjølstyret uten at det foreligger

tungtveiende regionale og nasjonale interesser.

SENTERPARTIET VIL:

- Endre statens planretningslinjer og andre statlige/regionale føringer for å sikre at kommuner med spredtbygde områder ikke rammes av en fortetnings- og veipolitikk som ikke er ønsket av disse kommunene. Disse kommunene må selv kunne bestemme hvor det skal legges til rette for boligutvikling og i hvilken grad spredt boligbygging skal tillates.
- Legge fjelloven til grunn for lokal forvaltning av statens grunn også i Nordland og Troms.
- Differensiere regelverk om bygging i strandsonen ut fra landsdel og område.
- Gi mer rom for lokale beslutninger når det gjelder etablering av snøscooterløyper, bruk av vannscooter og motorbåt, samt nødvendig barmarkskjøring med terrengkjøretøy.
- Øke kommunenes medbestemmelse ved vern av skog, landskapsvern og marine områder.

KOMMUNENE OG FYLKES- KOMMUNENE I NORD – EN BÆREBJELKE

Senterpartiet vil arbeide for endringer i måten kommunesektoren finansieres ut fra målet om at kommunene og fylkeskommunene gis mulighet til å gi gode tjenester nært folk uavhengig av bosted og kommunestørrelse. Inntektssystemet må baseres på objektive kriterier for utgifts utjamning og på regionalpolitiske tilskudd som kompenserer for avstandsulempes og smådriftsulempes.

ØKONOMISK HANDLINGSROM FOR UTVIKLING LOKALT I NORD

I Nord-Norge har mange kommuner problemer med å gjøre nødvendige investeringer og ha et tilstrekkelig tjenestetilbud til sine innbyggere. Konsekvensen er en negativ spiral. Oppsummert handler det om at det når alle løpende utgifter er dekket må være litt penger igjen til å drive utvikling og satse.

SENERPARTIET VIL:

- Sikre at overføringer til kommuner og fylkeskommuner i hovedsak gis som frie midler som lokalpolitikere kan disponere til det de mener er nødvendig.
- Styrke kommuneøkonomien, med særlig vekt på de små og mellomstore kommunene.
- Gi fylkeskommunene økonomiske muskler til å sikre og forbedre tilbudet blant annet når det gjelder fylkesvei, ferge, båt, tannhelse og videregående skole.
- Endre systemet som finansierer kommuner og fylkeskommuner slik at de som sier nei til sammenslåing ikke blir straffet økonomisk.

TROMS OG FINNMARK MÅ OPPLØSES

Motstanden mot sammenslåing av fylker har vært aller størst i nord, der 87 prosent av finnmarkingene i en folkeavstemning sa «nei» til sammenslåing med Troms. Likevel overkjørte regjeringa og Frp folkeviljen og slo sammen disse fylkene med tvang. Fylkestinget i Troms og Finnmark har vedtatt at de vil oppløses.

Senterpartiet mener kommunene og fylkeskommunene selv må få bestemme sin organisering. Det er lokalbefolkningen og de lokale politikerne som best vet hvordan fylkeskommunene burde innrettes for å gi et best mulig tilbud til sine innbyggere. Derfor er Senterpartiet en klar motstander av tvangssammenslåinger og vil oppheve sammenslåingen av Troms og Finnmark fylkeskommuner.

Senterpartiet mener dessuten at kommunene skal få konsentrere seg om å levere og utvikle tjenester til sine innbyggere og sine lokalsamfunn istedenfor nye runder med sammenslåingseminarer.

SENTERPARTIET VIL:

- Løse opp tvangssammenslåingen og gjenopprette Troms og Finnmark som egne fylker.
- Gi tvangssammenslåtte kommuner og fylkeskommuner muligheten til å dele seg dersom de ønsker det.

NÆRINGSPOLITIKK FOR STØRRE VERDISKAPING I NORD

Senterpartiet vil føre en næringspolitikk som legger til rette for et livskraftig næringsliv, verdiskaping og helårlige arbeidsplasser i hele Nord-Norge.

Det er et offentlig ansvar å føre en aktiv næringspolitikk og sikre nasjonalt eierskap til naturressurser og viktige selskaper og kritisk infrastruktur. Det offentlige skal også stå for utbygging, vedlikehold og drift av transport- og kommunikasjonssystemene. God næringspolitikk og god klima- og miljøpolitikk henger sammen.

Senterpartiet vil ha lange og vitale norske næringskjeder fra råvare til ferdig produkt, fordi dette utnytter landets ressurser best og sikrer størst mulig verdiskapning. Videre sikrer det at verdiskapningen gir gevinst i form av overskudd og arbeidsplasser. Senterpartiet mener det er viktig å satse innenfor de næringene der vi har fortrinn og der vi har etablerte næringsklynger.

Det norske samfunnet er basert på at naturgitte og menneskelige ressurser i hele landet tas i bruk og forvaltes godt. Dette er god samfunnsøkonomi. Det er et selvstendig mål at bruken av naturressursene bidrar til kompetanseutvikling og reinvestering lokalt og regionalt.

EØS-avtalen legger kraftige begrensninger på Norges mulighet til å føre en aktiv og selvstendig nærings-, distrikts og arbeidslivspolitik. På stadig nye områder har stortingsflertallet de senere år gitt mer makt til EU, blant annet over vitale deler av norsk energi- og industripolitikk. Senterpartiet vil erstatte EØS-avtalen med handels- og samarbeidsavtaler

med EU som styrker norsk selvråderett og sikrer eksportadgangen til det indre marked.

En rekke land i verden har omfattende handelssamarbeid med EU. Unionen har bare i løpet av de siste seks-sju årene inngått 15–20 handelsavtaler med ulike land og områder i verden. Ingen andre land i verden, bortsett fra Liechtenstein og Island, har ønsket å bli med i EØS, og EU har heller ikke krevd av disse landene at de må bli med i EØS for å få handelsavtale.

EUs handelsavtaler har svært ulikt omfang. Noen regulerer primært handel med varer, mens andre har omfattende regler for blant annet handel med tjenester, investeringer og offentlige anskaffelser. Flere land har sikret seg full tollfri adgang til EU-markedet for alle varer, inkludert bearbeidet fisk, uten at man eksempelvis har forpliktet seg til å betale store pengebeløp til EU årlig slik Norge gjør gjennom EØS. Flere land har også sikret seg full tollfri adgang til EU-markedet i kombinasjon med regler for bl.a. tjenester, uten å måtte underlegge seg EUs regler for fri flyt av arbeidskraft.

Dette illustrerer at EU med årene har utviklet mange varianter av handelssamarbeid og det demonstrerer hvorfor det er riktig og nyttig å utrede alternativer til EØS-avtalen.

Foto: Iren B. Teigen

FISKERI

Senterpartiet vil at fiskeripolitikken skal utformes slik at den kan bidra til å sikre tilstrekkelig råstoff til industrien slik at det skapes lønnsomme bedrifter både på hav og land. Senterpartiet vil ivareta distriktspolitiske målsettinger om arbeidsplasser og bosetting i kystsamfunn. Det er avgjørende for å sikre aktivitet langs kysten i nord. Fiskerieringa skal videreutvikles ved å bygge på fortrinnet vi har i tilgangen på råstoff av høy kvalitet. Senterpartiet vil føre en politikk som gir økt videreforedling i Norge.

SENTERPARTIET VIL:

- Opprettholde og utvikle en differensiert og fiskereid flåte tilpasset nasjonale målsetninger om å øke foredling og verdiskaping av fiskeressurser i Norge.
- Sikre at havressurslovas og deltakerlovens distriktspolitiske intensjoner gjennomføres i praksis, og fremme nødvendige forslag for å sikre dette.

- La fordelingen av kvoter mellom fartøygruppene i hovedsak ligge fast, men vurdere blant annet å refordere kvoter fra den delen av trålflåten som er omfattet av pliktsystemet, dersom formålet med pliktsystemet ikke oppfylles, samt styrke virkemidlene for rekruttering av unge til fiskerieringa, for eksempel gjennom rekrutteringskvoter.

- Utrede hele regimet med eierskapsbegrensninger i fiskeflåten med mål om å sikre sterkt lokalt og nasjonalt eierskap.

- Prioritere kystflåten og legge klare begrensninger i fisket for større båter innenfor fire nautiske mil fra grunnlinjen.

- At innrapporteringskrav og regelverk for fiskeriene er tilpasset de ulike flåtegruppene slik at de minste fartøyene ikke får urimelige belastninger gjennom de krav som stilles.

Senterpartiet vil videreutvikle eksisterende industri og legge grunnlag for nye industriableringer i hele Nord-Norge.

- Utrede og fremme forslag om en ordning for kvotetrek med inntil 20 prosent trekk fra kvoteregulert fangst som blir eksportert ubearbeidet til utenlandsk foredlingsindustri.
- Si «nei» til strukturering av kystflåten under 11 meter. Denne flåten må sikres tilstrekkelige kvoter.
- Bidra til bedre generasjonsskifter i fiskerinæringa ved å legge til rette for overføring av kvoter fra eldre til yngre utøvere.
- Styrke ordninga med lærlingekvoter for å sikre lærlingeplasser og arbeide for å bedre rekrutteringen av kvinnelige fiskere.
- Bidra til at en større andel av fiskeressursene går til produksjon på norske landanlegg og sikre en desentralisert mottaksstruktur gjennom å sette av midler til føringsordninger og mottaksstasjoner.
- Utbedre fiskerihavner og farleder langs kysten.
- Øke fiskerfradraget.
- Styrke tilsynsvirksomheten i fiskeri uten å innføre avgift.
- Øke støtten til etterutdanning, kompetanseheving og innovasjonsprosjekter i fiskeriene og landindustrien.

INDUSTRI I NORD – STØRRE ENN MAN TROR

Senterpartiet vil videreutvikle eksisterende industri og legge grunnlag for nye industrietableringer i hele Nord-Norge. Mulighetene er enorme, og vi finner sterke industrimiljøer i hele Nord-Norge som det kan bygges videre på.

Økt foredling av naturressurser gjennom lengre verdikjeder i Nord-Norge vil gi grunnlag for flere arbeidsplasser, økt verdiskaping og teknologiutvikling. Nord-Norge har en stor kraftkrevende industri med mange arbeidsplasser og muligheten til å skape flere arbeidsplasser. En av de største fordelene som finnes i nord er tilgangen på ren og billig kraft. Utbygging av kraftnettet må sikre stabil tilgang på kraft både til kraftforedlende og øvrig industri, samt det øvrige samfunn.

Kraftnettet må utvikles slik at både eksisterende bedrifter får mulighet til å vokse og utvikle seg videre og nye produksjonsanlegg kan bygges ut. Strømnettet må rustes opp slik at det kan knytte Nord-Norge sammen med et driftssikkert og pålitelig nett.

Med det etablerte teknologi- og forskningsmiljøet på Andøya, i kombinasjon med jordobservasjonsmiljøet i Tromsø og etablerte kompetansemiljøer på feltet en rekke steder i Nord-Norge, er det store muligheter for å bygge en ny norsk industri innenfor romteknologi i Nord-Norge.

Næringsmiddelindustrien er en av våre viktigste og mest komplette verdikjeder. En storstilt satsing på robotisering og ny sensorteknologi gjør det mulig å effektivisere foredlingen i tiden som kommer, noe som kan gi grunnlag for økt videreforedling av disse naturressursene i Nord-Norge og skape nye arbeidsplasser.

Leverandørindustrien til olje- og gassvirksomheten bidrar til svært mange arbeidsplasser i hele landet, men færrest i nord. Denne næringa er i omstilling. Det er avgjørende at omstilling skjer slik at kraft, ekspertise og teknologi opparbeidet gjennom oppdrag fra oljevirksomheten blir overført til prosjekt

innenfor både fornybar industri og annen industri. Det krever at leverandørindustrien gis mulighet til en kombinasjon av oppdrag for olje og gass og fornybart i årene framover, slik at fagfolk og teknologi ikke går tapt underveis. Samtidig er det en forutsetning for Senterpartiet at aktivitet til havs i nord også gir aktivitet på land i Nord-Norge. Utvinning av petroleumsressurser i nord må følges av sterkere politiske krav om stabile og forutsigbare arbeidsplasser på land. De kystnære havområdene og viktige gytefeltene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja skal ikke åpnes for olje- eller gassvirksomhet. Her prioriterer vi fisken.

SENTERPARTIET VIL:

- Utarbeide en offensiv hydrogenstrategi som kobler klare ambisjoner med langsiktige rammebetingelser, infrastruktur, investeringsstøtte og offentlige anbud.
- Etablere et grønt investeringsselskap med minimum 10 mrd. kroner i kapital for utvikling av- og strategiske investeringer i, norske bedrifter som baserer seg på grønt karbon.
- Utnytte handlingsrommet i EØS-avtalen for å sikre konkurransedyktige rammebetingelser for nye, store investeringer i klimavennlig industri i Nord-Norge.
- Effektivisere statlige saksbehandlings- og reguleringsprosesser for å legge bedre til rette for industriutvikling.
- Legge til rette for at industri- og energibedrifter kan inngå langsiktige kraftkontrakter.
- Øke støtten til etterutdanning, kompetanseheving og innovasjonsprosjekter i industrien for å skape større verdiskaping og flere arbeidsplasser i nord.
- Sikre at aktivitet til havs i nord innen olje og gass må gi aktivitet på land i nord.
- Bygge satellitt oppskytningsbase på Andøya.

MINERAL

Senterpartiet mener at de store mineralressursene som finnes i Nord-Norge bør være eid av norske eiere og skape arbeidsplasser og inntekter lokalt. Det må etableres et rammeverk for mineralindustrien som legger grunnlaget for en verdiskapende og lønnsom næring, der bedriftene leverer på høyeste nivå på sosial og miljømessig bærekraft.

SENERPARTIET VIL:

- Utrede en kommunal utvinningsavgift for å gi kommunene en del av verdiskapingen ved mineralutvinning og ved utvinning av sjeldne jordarter.

- Sikre nasjonalt eierskap til mineralressursene og sørge for en andel av overskuddet fra disse skal komme fellesskapet til gode.

- Styrking av forvaltningen for å ivareta miljøkrav, samiske rettigheter og veiledning av kommunene.

- Styrke den grunnleggende geologiske kartleggingen i regi av Norges geologiske undersøkelse (NGU) slik at vi får et mer oppdatert bilde av de mineralressursene vi har i Norge.

- Ha en bærekraftig mineralutvinning som også tar hensyn til fiskeri, havbruk og sårbare naturressurser.

LANDBRUK

Landbruket i Nord-Norge er en viktig bærebjelke i bosettingen og skaper grunnlag for næringsmiddelindustrien og satsing på lokalmat. Arktisk landbruk produserer mat av høy kvalitet. Senterpartiet vil føre en landbrukspolitikk som gir trygg og sikker mat, fortsatt landbruk over hele landet, økt verdiskaping og redusert klimaavtrykk. For å sikre dette vil Senterpartiet øke lønnsomheten gjennom et sterkt importvern, årlige forhandlinger mellom staten og faglagene i jordbruket, samt ved å sikre gårdbrukerne en sterk markedsrett gjennom gode markedsordninger og landbrukssamvirkene som markedsregulator.

Det må legges til rette for at landbrukets næringsvirksomhet skal bli enda viktigere framover for å opprettholde lokal sysselsetting og bosetting. En variert bruksstruktur gir best muligheter til å produsere maten på en bærekraftig og klimavennlig måte. Nord-Norge har store beiteressurser som må brukes.

Samtidig må det være adgang til å dyrke ny jord, også på myrarealer. Det strenge forbudet som gjelder, vil ramme fremtidig matproduksjon i Nord-Norge, samtidig som klimagevinsten ved forbudet er usikker.

SENERPARTIET VIL:

- Bevare prisutjevningsordningen for melk for å sikre at melkeprodusenter får lik pris uavhengig hvor melka produseres og hva den skal brukes til.
- Styrke tollvernet på produkter det er naturlige forutsetninger for å produsere i Norge.
- Styrke norsk matproduksjon basert på eget ressursgrunnlag slik at selvforsyningsgraden, korrigert for importerte fôrråvarer, kan økes.
- Innføre et statlig nydyrkingstilskudd.
- Øke tilskudd til grøfting.

- Styrke satsingen på arktisk landbruk og lokalmatproduksjon.
- Oppheve det generelle nydyrkingsforbudet av myr.
- Ha en handlingsplan for å styrke geitenæringa som matprodusent og kulturbærer i Norge.
- Støtte regionale matfestivaler som en viktig omdømme- og salgsarena for lokal matproduksjon og sysselsetting.
- Gjøre det enklere for produsentene å selge lokalmatvarer direkte til forbruker.

REINDRIFT

Reindriften er en spesiell samisk næring og danner et viktig grunnlag for å bevare samisk kultur, samfunnsliv og språk. Reindrift som næring, kultur og livsform er unik både i nasjonal og internasjonal sammenheng. Reindriften nyttiggjør seg utmarksressursene i nord og har ett stort potensial for økt verdiskaping. Det er betydelige muligheter knyttet til videreføring av reinkjøtt og biprodukter fra rein, reiseliv og formidling av reindriftssamisk kultur og levesett.

Den samiske reindriften opplever et rovdyrpress som truer hele denne næringskulturen. Det er avgjørende at det raskt blir iverksatt tiltak som sikrer reindriften, og spesielt i de mest utsatte områdene. Forebyggende uttak av rovdyr er særlig viktig før kalvingsperioden.

Naturmangfoldloven § 14 fastslår at ved vedtak som berører samiske interesser direkte, skal det innenfor rammen som gjelder for den enkelte bestemmelse legges tilbørlig vekt på hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur.

SENTERPARTIET VIL:

- Satse på reindriften som en viktig kulturnæring som er familiebasert og bygger på et unikt levesett.
- Sikre et fortsatt sterkt vern av reindriftenes beitearealer og bidra til bærekraftig forvaltning.
- Tilrettelegge for bedre infrastruktur for slaktning av rein.
- Tilrettelegge for økt verdiskaping av kjøtt og biprodukter, samt satsing på kulturformidling og turisme basert på reindrift.
- Styrke beredskapen med tanke på klimaskapte beitekriser.
- Sikre retten til tradisjonell flytting over landegrensene.
- Stramme inn rovviltpolitikken slik at den ikke utarmer reindriften og ha rovdyrfrie kalvingsområder.
- Ha en helhetlig gjennomgang av skatte- og avgiftsregelverket for reindriftnæringa.

Foto: Iren B. Teigen

TURISME OG REISELIV

Reiseliv, turisme og aktiviteter knyttet til disse er en stor næring i Nord-Norge. Markedsendringer, teknologi, digitalisering, delingsøkonomi, nye forretningsmodeller og behovet for mer bærekraftig utvikling gjør at reiselivet er i endring.

Naturbasert reiseliv som kombinerer reise, opplevelser og mat er i vekst. Dette gir store muligheter innenfor de næringene som har sitt grunnlag i forvaltning av naturressurser, herunder også det samiske. Samtidig gir satsing på kultur i reiselivet muligheten til å vise fram både vår historie og tradisjon – og dagens Nord-Norge.

Mange bedrifter i reiselivet i landsdelen sliter med knappe marginer. Økninger i reiselivsmomsen har rammet norsk reiselivsnæring hardt. Senterpartiet vil arbeide for økt lønnsomhet og lokal verdiskaping i reiselivsnæringa.

SENTERPARTIET VIL:

- Åpne for at kommunene selv kan bestemme om de vil ilegge turistskatt.
- Sikre et permanent lavt nivå på moms for reiseliv, persontransport og kultur.
- Sikre at det blir tatt hensyn til besøkende og turister når beredskap og tjenester som er viktig for liv og helse, blir dimensjonert.
- Legge til rette for bærekraftig opplevelses-turisme og naturbasert turisme i nasjonalparkene.
- Løfte norsk filmbransje og reiseliv ved å styrke regional filmaktivitet og filmintensivordningen.

SKATTER OG AVGIFTER TILPASSET NORD-NORGE

Senterpartiet vil bruke skatte- og avgiftspolitikken målrettet for å legge til rette for bosetting, verdiskaping og utvikling i Nord-Norge. Det betyr både å ta vare på og videreutvikle de ordningene som allerede eksisterer og å ta helt nye grep på skatte- og avgiftsområdet.

Senterpartiet mener at det trengs nye virkemidler i distriktspolitikken. Dersom distriktene skal tiltrekke seg ny virksomhet må det legges til rette for dette på en langt mer offensiv måte. Derfor mener Senterpartiet at man bør differensiere selskapskatten geografisk.

I tillegg til innretningen på arbeidsgiveravgift og selskapsskatt mener Senterpartiet at skatt fra naturressursbasert virksomhet i større grad skal komme lokalsamfunnet til gode. Vi har i dag et godt system for konsesjonskraft og konsesjonsavgift på

vannkraft som må sikres for årene framover. Et tilsvarende system må utredes for andre former for kraftproduksjon.

Den differensierte arbeidsgiveravgiften er blant de viktigste distriktspolitiske skatteordningene som er i funksjon i dag, og Senterpartiet vil verne om og inkludere flere næringer til å omfattes av den differensierte arbeidsgiveravgiften.

Senterpartiet mener at folket og kommunene i Nord-Norge bør sitte igjen med større verdier for de store naturressursene som høstes i landsdelen. Senterpartiet har foreslått at kraftkommunene skal få større skatteinntekter fra kraftproduksjonen, både fra vannkraft og fra vindkraft. Videre mener Senterpartiet at vertskommunene for fiskeoppdrett skal få en større andel av midlene fra havbruksfondet og produksjonsavgiften for oppdrett.

Senterpartiet mener at skatte- og avgiftspolitikken må ta hensyn til avstander, klima og spredt bosetting i Nord-Norge. Derfor vil vi gå mot økninger i avgiftene på bensin og diesel, vi vil videreføre fritak for elavgift i tiltakssonen og vi vil styrke pendlerfradraget kraftig slik at folk ikke straffes for at de har lang reisevei til jobben.

SENERPARTIET VIL:

- Øke skattefradraget for innbyggere i Finnmark og Nord-Troms.
- Øke reisefradraget og gjeninnføre reisefradrag for kost og losji.
- Beholde fritak for elavgift i tiltakssonen.
- Sikre at kommunene har siste ordet i spørsmål om vindkraft på land. Utover gitte konsesjoner skal ingen nye anlegg godkjennes uten at kommunene tydelig har sagt «ja» til utbygging. Vindkraftsaker skal håndteres etter plan- og bygningsloven, ikke energiloven.
- Sikre nasjonalt eierskap til vindkraftanlegg og utrede hjemfallsrett for vindkraftanlegg.
- Verne sentrale norske gyteområder og fiskefelt mot utbygging av havvind.
- Gi mer av inntektene fra havbruk, utmark, mineral, vann- og vindkraft tilbake til lokalsamfunnet.
- Opprettholde differensiert arbeidsgiveravgift og utvide virkeområdet må utvides slik at alle næringer og offentlig virksomhet igjen omfattes av den differensierte arbeidsgiveravgiften.
- Differensiere selskapsskatten geografisk slik at bedrifter som ligger i de mindre sentrale kommunene får redusert skatt.
- Endre hvordan kommunene får fordelt inntektene sine fra staten i retning av større utjevning både av geografiske forskjeller og forskjeller i skatteinngang mellom kommunene.
- Styrke de personrettede økonomiske ordningene for Nord-Norge slik som finnmarks-tillegget i barnetrygden og nedskrivning av studielån, vurdere utvidelse av disse ordningene til å omfatte flere enn i dag og etablering av nye personrettede økonomiske tiltak for innbyggere i Nord-Norge.
- Få på plass en ordning for utjevning av nettleie som sikrer likt prisnivå i hele landet.

NOEN SÆRSKILTE SAKER FOR UTVIKLING I NORD

Senterpartiet mener det er et mål at lokale tiltak som bygger opp Nord-Norge positivt som landsdel skal vurderes.

Senterpartiet mener for eksempel at det fortsatt må være et sterkt fokus på Barentssamarbeidet i Nord-områdene. Grenseoverskridende samarbeid i nord er generelt viktig og nødvendig for å løse mange felles utfordringer, jf. forskning og utdanning, infrastruktur, og utvikling av felles arbeidsmarked.

De samiske språkene er viktig. Stortinget har i oppfølgingen av NOU 2016:18 Hjertespråket vært tydelig på at det er et behov for å styrke minoritetsspråkene. Lulesamisk er det samiske språket som har størst utfordringer og minst ressurser knyttet til opplæring på samisk. Hábmer/Hamarøy er den eneste kommunen som har lulesamisk språk som forvaltningsområde. Det lulesamiske kjernemiljøet trenger et særskilt utdanningstilbud, slik det allerede finnes tilbud for nord- og sørsamisk.

SENERPARTIET VIL:

- Opprette en egen lulesamisk profilscole i Hamarøy.
- Ha en styrking av Barentssamarbeidet og sivile grenseoverskridende samarbeid i Barentsregionen, gjennom en mer langsiktig og styrket finansieringsmodell som sikrer større forutsigbarhet og bedre rammevilkår.
- Arbeide for økt rekruttering av samisk fagpersonell både i barnehage, skole og helse- og omsorgstjenesten.
- Sikre god samiskundervisning for alle elever som har krav på det. Læremiddelproduksjonen må styrkes, spesielt digitale undervisningsressurser.
- Gi statlig garanti for VM i Narvik i 2027 og sørge for at et gjenbruks- OL også bruker anlegg i Nord-Norge.

Senterpartiets stortingsgruppe
Stortinget, Postboks 1700 Sentrum, 0026 OSLO

sp.postmottak@stortinget.no
senterpartiet.no